

TÁJÉKOZTATÁSI RENDSZEREK

Hálózatok, regionális rendszerek**00/298**

LAHIRI, Amar K.: Creation of on-line bibliographic databases for Russian Libraries through the project LIBNET = Res. Shar. Inf. Net. 14. vol. 1999. 1. no. 51-60. p. Bibliogr.

Online bibliográfiai adatbázisok létrehozása az orosz könyvtárak számára a LIBNET projekt keretében

Adatbázis; Fejlesztési terv; Információs társadalom; Számítógép-hálózat; Tájékoztatási politika

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc. , 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A SZU felbomlása után Oroszországban a radikális társadalmi, gazdasági és politikai reformok, valamint a modern információtechnológia megjelenése a könyvtárak számára is lényegi változásokat hoztak. A könyvtár társadalmi szerepét is újrafogalmazták, 1994-ben megjelentek az új törvények a könyvtári munkáról és a kötelempéldányokról. Egészen a legutóbbi időkig az orosz nagykönyvtárak kb. húsz évvel voltak lemaradva a fejlett országok könyvtáraitól. A számítástechnika könyvtári alkalmazása az 1980-90-es évtizedek fordulóján indult meg. A 90-es évek elején néhány nagykönyvtárban integrált rendszereket telepítettek (VTLS, INNOPAC, TINLIB, LIBER), azonban a helyi viszonyokhoz alkalmazás és a technológiai fejlettség hiánya igen költségessé tette ezek működését. Úgy

tűnt, hogy az orosz fejlesztésű rendszerek olcsóbbak, és jobban tudnak alkalmazkodni a sajátos helyi körülményekhez és hagyományokhoz, azonban ezek sem tudtak mindmáig komoly bibliográfiai adatbázisokat létrehozni, s nem illeszkednek a fejlett nemzetközi online rendszerekhez sem.

1996-97-ben készült el a LIBNET projekt terve (az UNESCO közreműködésével), azzal a céllal, hogy 2000-re egy országos bibliográfiai hálózatot hozzanak létre. A program számításba vette mind az információtechnológia trendjeit, mind az orosz könyvtárak jelenlegi automatizáltsági fokát. Mostanáig a könyvtárgépesítés inkább elkülönült, egymástól különböző programok alapján folyt, így a LIBNET egyik célja az egységesítés, valamint hogy osztott katalógizálás révén az egyszer elkészült bibliográfiai adatok minden könyvtárba eljussanak. A projektben részt vesz valamennyi nagykönyvtár (az országos szakkönyvtárak, Moszkva és Szentpétervár városi könyvtárai, 87 terület 132 központi tudományos és közkönyvtára, a nagy egyetemi könyvtárak stb.). 1998-2001 között tervezik megvalósítani a számítógépes hálózattal összekötött bibliográfiai adatbázisok rendszerét, ehhez a szervezeti, vezetési, jogi, pénzügyi, tudományos és technikai megalapozottság fejlesztésére is szükség van.

A LIBNET az alábbi célokat próbálja megvalósítani: az orosz könyvtárak gépesítése és gépi katalógusok létrehozása; nemzeti és nemzetközi könyvtárak szabad elérése az elektronikus katalógusokon keresztül; a dokumentumellátás fejlesztése a telekommunikációs technológia révén; a könyvtári szabványok, formátum-szabványok, a jogi szabályozás és a számítástechnika-alkalmazás javítása; oktatási, továbbképzési lehetőségek szervezése a szakmai jár-

tasságok növelésére; a nemzetközi együttműködés fejlesztése a LIBNET programok sikeres megvalósításáért. A program rész az „authority file”-ok létrehozása, és a retrospektív konverzió is.

Az orosz könyvtáraknak hatalmas anyagi forrásokra és legalább 15 (vagy még több) évre van szükségük, hogy olyan integrált bibliográfiai adatbázisokat hozzanak létre, amelyek a nyugati világban ma elérhetőek. A világ más könyvtáraival való interakció az adatbázisok építésében és fenntartásában több orosz ember számára teszi hozzáférhetővé a világ információs forrásait, és a világ számára is megkönnyíti az orosz információforrások elérését. A kultúra, a tudomány, az oktatás és az egyes tudományágak információihoz való szabad hozzáférés meg fogja változtatni az orosz társadalmat, elősegíti a demokráciát, a humanitárius értékeket, a piacgazdaságot és Oroszország integrálódását a világot átfogó kommunikációba.

(Mohor Jenő)

Lásd még 239, 282, 289, 293, 297, 300

Természettudományi és műszaki tájékoztatás

Lásd 244

Közérdekű tájékoztatás

00/299

MARCELLA, Rita – BAXTER, Graeme: Citizenship information service provision in the United Kingdom: a study of 27 case agencies = J. Librariansh. Inf. Sci. 32. vol. 2000. 1. no. 9-25. p. Bibliogr.

Az állampolgárok tájékoztatása az Egyesült Királyságban: 27, közművelődési könyvtárban és más intézménynél készült esettanulmány tanulságai

Esettanulmány; Használói szokások; Igény; Közérdekű tájékoztatás; Közművelődési könyvtár

A szerzők 27 esettanulmányról számolnak be, amelyek során brit közkönyvtárakat, polgári tanácsadó hivatalokat (Citizens Advice Bureaux, CAB) és egyéb tanácsadó intézményeket látogattak meg az a céllal, hogy felmérjék a közérdekű tájékoztatás szintjét ezekben az intézményekben. A látogatások során beszélgetést folytattak a könyvtárosokkal, és megvizsgálták az illető intézmény közhasznú állományát. A következő csoportosítás szerint gyűjtöttek adatokat: a közhasznú tájékoztatás mértéke; személyzeti és képzési kérdések; leggyakoribb kérdések típusa; a kérdések természetét befolyásoló helyi demográfiai tényezők; a tájékoztatáshoz használt állomány típusai és elrendezése; a használók kedvelt módszere az intézmény felkeresésére; a használó elégedettsége a szolgáltatásokkal; információs és kommunikációs technológiák alkalmazása a tájékoztatásban; kapcsolatok egyéb, hasonló jellegű tájékoztatást folytató intézményekkel; a jövő tervei a szolgáltatások fejlesztésére. Az eredményekből arra lehet következtetni, hogy mindkét típusú intézménynek (közkönyvtár és CAB) van mit tanulnia a másiktól. A közkönyvtáraknak aktívabb kutatást kellene végezniük a lakosságot foglalkoztató leggyakoribb kérdések kiderítésre. Jellemző helyi igények: nagyobb igény AIDS/HIV tájékoztatásra; pénzügyi kérdések és hitelek; idény jellegű munkanélküliség; (Belfastban) a robbantások és a megfélemlítések hatásának kezelése. Problémák: körzeten kívüli használók is igénylik a szolgáltatást; a használók, különösen kisebb és erősen összekapcsolódó közösségekben, titoktartást kérnek a személyükre vonatkozóan.

(Autoref.)

Lásd még 318

Társadalomtudományi tájékoztatás

00/300

DAWSON, Heather: New developments at SOSIG = Man. Inf. 7. vol. 2000. 1. no. 54-55. p.

Társadalomtudományi tájékoztatás az Interneten: a SOSIG (Social Science Information Gateway) új fejleményei

Honlap; Számítógép-hálózat; Tájékoztatás -társadalomtudományi

A SOSIG (Social Science Information Gateway) 1994 óta számos nivós társadalomtudományi internet forráshoz nyújt hozzáférést. 1999. új állomást jelentett a SOSIG életében, mikor is csatlakozott a Social Research Council és a Joint Information Systems Committee (JISC) által beindított nemzeti forrásfeltáró hálózathoz, a Resource Discovery Network-höz. Az RDN célja az információ- és tartalomszolgáltatók hálózatának kialakítása és összefogása, ezzel az egyes tudományterületek interneten elérhető forrásainak hozzáférhetővé tétele – elsősorban a kutatók számára (ld. a 195. sz. referátumot a KF 2000/2. számában).

A SOSIG a társadalomtudományi területek felelőse lett, és számos intézménnyel alakított ki partneri viszonyt. A British Library of Political and Economic Science szolgáltatja például a kormányzati és politikai információkat. A ő munkájuknak tehát szerves része lett az idevágó internet-források felkutatása. E tevékenységük során céljuk a naprakészség, a teljesszövegű hálózati dokumentumok rendelkezésre bocsátása, a keresési lehetőségek tökéletesítése és a felhasználók igényeinek minél teljesebb kiszolgálása. E célok érdekében folyamatosan regisztrálják az éppen aktuális politikai eseményekről szóló internetes híradásokat, és hozzáférhetővé tesznek különböző dokumentumokat, mint például az alkotmány módosításával kapcsolatos iratok, politikai interjúk szövege, a nemzetközi szervezetek (pl.

Unesco, Európai Unió) interneten publikált dokumentumai. Ezeket rendszeresen indexelik, és a releváns címeket annotálják is. A keresés megkönnyítése érdekében pedig mélyítik az osztályozási rendszert. Igyekeznek a politikatudományi kutatókkal olyan kapcsolatokat kialakítani, melynek révén visszajelzést kaphatnak szolgáltatásaikról, és az igényeknek megfelelően továbbfejleszthetik azokat.

A SOSIG 2000-ben megújítja keresőfelületét, aminek eredményeképpen személyre szabott szolgáltatásokkal áll majd használói rendelkezésére.

(Fazokas Eszter)

Könyvtártudományi, informatikai tájékoztatás

00/301

LEONOV, V. P.: Šag nazad – v devatnáctyj vek = Bibliografija. 2000. 1. no. 25-27. p.

Egy lépés hátra – a 19. századba. A Bibliotekovedenie c. folyóirat új profiljának vitatása

IN'KOWA, L. M.: Poteri ávnye, a v čem vyigris? = Bibliografija. 2000. 1. no. 27-32. p.

A veszteségek nyilvánvalóak, de mi a nyereség? A Bibliotekovedenie c. folyóirat új profiljának vitatása – szerkesztőségi jegyzettel

Folyóirat -könyvtári

A *Bibliotekovedenie* c. folyóirat 1999 folyamán radikális profilváltozáson esett át, noha egy előzetes olvasói felmérés tanúsága szerint erre nem volt szükség. Hogy inkább e felmérés eredményeire kellett volna tekintettel lenni, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy ez az átvedlett orgánus nem nyerte meg senki tetszését.

A profilváltozást V. P. Leonov, tudományos akadémiai könyvtárigazgató és a közelesen angol nyelv-

ven is megjelenő Könyvtári szindróma c. monográfia szerzője azzal magyarázza, hogy tudományos akadémiai berkekben „főként a könyvtári folyamatnak a dokumentális kommunikációban történő lejátszását” tárgyazó könyvtártudományt nem ismerik el alaptudománynak, hanem valamiféle mesterségnek, különféle gyakorlati tennivalókat összefogó tevékenységnek tartják.

S ha ez – sajnálatos módon – így van, akkor a könyvtártudományt a „tegnapi gyakorlatot általánosító” alkalmazott ismerethalmazként lehet kezelni, illetve egy sor más tevékenységbe (pl. a politikába, gazdaságba, finanszírozásba, kulturológiába, irodalomtudományba, lélektanba, pedagógiába, bibliológiába, informatikába stb.) lehet beolvasztani. Az efféle kísérletekre a 19. században már nemegyszer sor is került, s most a Bibliotekovedenie szolgál elrettentő például e mindig kudarcra végződő próbálkozásokra.

L. M. Inkova, aki sokáig a Bibliotekovedenie főszerkesztő-helyettese volt, a folyóirat 1999. évi első három számát veti tüzetes elemzés alá, többször is megjegyezve, hogy az „új vonalvezetés” milyen gúnyosan és előítéletesen emlékezik meg a korábbi szerkesztők, munkatársak és szerzők 25 éves erőfeszítéseiről.

Összefoglalásként a következőket szögezi le: „Az első három szám elemzése ama korántsem örömteli következtetésnek levonására készített, hogy egy könyvtártudományi kiadvány helyett valamiféle, egyes népszerűsége törekvő, a szakma szempontjából korszerűtlen, heterogén olvasóközönsséggel szemlélő lapot vehettünk kézhez.”

Inkova azonban úgy látja, hogy a folyóirat 1999. évi 4-6. számának készítői-közreműködői mintha már észrevették volna a folyóirat kedvezőtlen szakmai fogadtatását, s megnövelték benne azokra az írásokra szánt terjedelmet, amelyek az orosz könyvtárügy valós elméleti és gyakorlati problémáit taglalják.

A szerkesztőségi állásfoglalás szerint nem volna szerencsés, ha a Bibliotekovedenie „könyvtártudományosságával” kapcsolatos vita elburjánoznék és elmérgesednék. Ezért leszögezi: „Mi semmiképpen sem törekszünk háborúságra. Hajlandók vagyunk együttműködni a filozófusokkal, a kulturológusokkal és mindenkivel, aki szakmájában őszintén érdekelt. Ámde ennek a konstruktivitás, a kölcsönös tisztelet legyen a jellemzője, és ismerje el az olyan tudományok méltányos tudományos helyét, mint amilyen a könyvtártudomány és a bibliográfiatudomány.”

(Futala Tibor)

00/302

BARKER, Anne L. – TEDD, Lucy A.: The Ariadne project: an evaluation of a print and Web magazine for library and information science professionals = J. Inf. Sci. 25. vol. 1999. 6. no. 427-444. p. Bibliogr. 17 tétel.

Egy nyomtatott és elektronikus formátumban egyaránt közreadott új könyvtár- és tájékoztatástudományi folyóirat (Ariadne) létrehozásának és fogadtatásának története

Elektronikus folyóirat; Felmérés; Folyóirat -könyvtári

A cikk ismerteti az Ariadne projekt történetét, és egy felmérés alapján értékeli a programot. Az Ariadne egyik terméke 1995 és 1998 között egy nyomtatott és web-alapú magazin volt a könyvtárosok és informatikusok számára. Az Ariadne egyike volt annak a kevés Electronic Libraries programnak, amely ennek a felhasználói csoportnak nyújtott szolgáltatást. A felmérésből kiderül, hogy a program sikeres hiánypótló szerepet töltött be azáltal, hogy tájékoztatta és felvilágosította a könyvtárosokat és információs szakembereket az elektronikus könyvtárhoz kapcsolódó kérdésekről. Az Ariadne projekt befejezése után az UKOLN (UK Office for Library and Information Networking) to-

vábra is közreadja a magazin negyedéves web-változatát az interneten.

(Autoref.)

Lásd még 329, 333

Kulturális tájékoztatás

00/303

TIHONOVA, Lúdmila Nikolaevna – LAPTEVA, Tamara Il'inična – KRUKOVA, Valentina Alekseevna: Služby informacii po kul'ture: problemy i reseniâ = Bibliotekovedenie. 2000. 1. no. 61-66. p.

Kulturális információszolgáltatások: problémák és megoldások

Szolgáltatások -közművelődési

Az omszki megyei tudományos könyvtár és az Oroszországi Állami Könyvtár keretében működő Informkul'tura előkészítésében és rendezésében gyűltek össze Omszkban a kulturális-művészeti információszolgáltatások helyzetének megvitatása végett a Szibériában található regionális és megyei tudományos könyvtárak képviselői, sőt vagy 30 központosított könyvtári rendszerből az igazgatók is 1999. október 26-27-én.

Röviden szólva: a tanácskozás összehívását az tette szükségessé, hogy miközben e téren is megszűnt a módszertani gondozás igazgatási jellege, addig soha nem tapasztalt mértékben növekedett meg a kulturális-művészeti információk iránti igények száma, melyeket sikeresen szolgáltatni még a legfejlettebb könyvtárak sem tudnak, amennyiben nem rendelkeznek a legkorszerűbb számítástechnikai-távközlési eszközökkel, illetve amennyiben országosan és regionálisan egyaránt hiányzanak az alapvető (megalapozó) szolgáltatások. Az iménti állítást egy felmérés adatai mindenben alátámasztották.

Ezt követően a kívánatos (és elvileg lehetséges) helyzet felvázolására került sor. Ezen belül a következőket vitatták meg:

- Milyen segítséget adhat, illetve adjon a Rosinformkul'tura a kulturális-művészeti tájékoztatási rendszerben részt vevő könyvtáraknak ahhoz, hogy kialakuljanak a regionális információkészletek (ezek alatt itt részint állományok, részint adatbázisok értendők).
- Miként kell, illetve lehet megszervezni a különféle használói csoportok eredményes ellátását használói vizsgálódások és felmérések következtetéséből kiindulva.
- Hogyan állíthatók elő információs termékek a legkorszerűbb technológiák alkalmazásával.
- Örökzöld témaként került elő (bár napjaink technikai-technológiai helyzetének megfelelő tartalommal) a könyvtárosok és könyvtárhasználó szakemberek továbbképzésének, illetve kiképzésének kérdésköre.
- Végül a fizetett szolgáltatásokkal és az üzleti alapú információs tevékenységgel való „megbarátkoztatás” szerepelt napirenden.

Az Informkul'turával mint a rendszer módszertani központjával kapcsolatos kívánalmak-követelmények sem hiányoztak a tanácskozás napirendjéről. Ezek a következők: az intézmény törekedik bibliográfiai és adatbázisai teljessé tételére; kerüljön kiadásra egy olyan rendezvénynaptár, amely lehetővé teszi a könyvtárak számára a rajtuk való részvétel megtervezését; folytatódjék és váljék rendszeressé a kulturális-művészeti információkkal foglalkozó regionális és országos tudományos-gyakorlati rendezvénysorozat.

(Futala Tibor)